

ZAMONAVIY HAYKALTAROSHLIKDA MILLIY AN'ANALAR TALQINI

Jumaniyozova Feruza

Kamoliddin Behzod nomidagi
Milliy rassomlik va dizayn instituti
Haykaltaroshlik yo'nalishi,
Mayda plastika mutaxassisligi
3-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20541568>

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy haykaltaroshlik san'atida milliy an'analarning badiiy talqini, ularning yangi estetik qarashlar asosida qayta shakllanish jarayonlari tahlil qilinadi. Xususan, o'zbek xalqining boy madaniy merosi, tarixiy qadriyatlarini, xalqona estetik tafakkuri va ramziy obrazlarining zamonaviy haykaltaroshlik asarlarida aks etish usullari yoritiladi. Shuningdek, mayda plastika yo'nalishida milliy ruhni ifodalashning o'ziga xos badiiy imkoniyatlari, shakl va kompozitsiyaning mazmun bilan uyg'unligi hamda zamonaviy texnologiyalarning haykaltaroshlik ijodidagi o'rnini haqida fikr yuritiladi. Muallif yosh haykaltarosh sifatida milliy an'analarni zamonaviy san'at bilan uyg'unlashtirish masalasiga ijodiy yondashadi va bu jarayonning bugungi san'at taraqqiyotidagi ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: haykaltaroshlik, milliy an'analari, zamonaviy san'at, mayda plastika, badiiy talqin, madaniy meros, kompozitsiya, estetik qarashlar, ramziylik, ijodiy tafakkur.

Abstract. This article examines the artistic interpretation of national traditions in contemporary sculpture and analyzes the processes of their transformation through modern aesthetic approaches. In particular, it highlights the reflection of Uzbekistan's rich cultural heritage, historical values, folk symbolism, and traditional aesthetic thinking in modern sculptural works. The paper also discusses the artistic possibilities of expressing national identity in small plastic sculpture, the harmony between form and content, and the role of modern technologies in sculptural creativity. As a young sculptor, the author approaches the issue of combining national traditions with contemporary artistic expression from a creative perspective and reveals the significance of this process in the development of modern art.

Keywords: sculpture, national traditions, contemporary art, small plastic sculpture, artistic interpretation, cultural heritage, symbolism, composition, aesthetic views, creative thinking.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы художественной интерпретации национальных традиций в современной скульптуре, а также анализируются процессы их переосмысления на основе новых эстетических подходов. Особое внимание уделяется отражению богатого культурного наследия узбекского народа, исторических ценностей, народной символики и эстетического мировоззрения в произведениях современной скульптуры. Кроме того, освещаются художественные возможности выражения национального духа в малой пластике, гармония формы и содержания, а также роль современных технологий в творчестве скульптора. Автор, как молодой скульптор, творчески подходит к проблеме сочетания национальных традиций и

современного искусства, раскрывая значение данного процесса в развитии современной художественной культуры.

Ключевые слова: *скульптура, национальные традиции, современное искусство, малая пластика, художественная интерпретация, культурное наследие, символизм, композиция, эстетические взгляды, творческое мышление.*

Bugungi globalashuv davrida san'atning barcha yo'nalishlari singari haykaltaroshlik san'ati ham jadal rivojlanib, yangi badiiy bosqichga ko'tarilmoqda. Zamonaviy haykaltaroshlikda nafaqat shakl va texnika, balki mazmun, falsafiy qarash va milliy ruh masalalari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, milliy an'analarni zamonaviy badiiy tafakkur asosida qayta talqin qilish bugungi san'atning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Har bir xalqning ko'p asrlik tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan o'ziga xos madaniyati, urf-odatlarini, estetik qarashlari va ma'naviy qadriyatlarini mavjud. Ushbu boy meros san'atning barcha turlarida, jumladan haykaltaroshlikda ham o'z ifodasini topadi. Shu sababli milliylik va zamonaviylik uyg'unligi bugungi haykaltaroshlik san'atining asosiy badiiy mezonlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Haykaltaroshlik san'ati qadimdan inson tafakkuri, hayot tarzi va dunyoqarashining badiiy ifodasi sifatida shakllangan. Ayniqsa, Sharq haykaltaroshligida ramziy obrazlar, naqsh elementlari va falsafiy timsollar orqali chuqur ma'no ifodalash an'analari rivojlangan. O'zbek haykaltaroshligi ham ana shunday boy tarixiy ildizlarga ega bo'lib, unda xalqning ruhiyati, milliy qadriyatlarini va estetik tafakkuri mujassamdir. Zamonaviy haykaltaroshlik esa an'analarni shunchaki takrorlash bilan cheklanmaydi. Aksincha, ularni yangi shakl, yangi texnologiya va yangi badiiy yechimlar asosida qayta talqin qiladi. Natijada, milliy meros zamonaviy estetik qarashlar bilan uyg'unlashib, yangi badiiy ifoda shakllarini yuzaga keltiradi. Bu esa haykaltaroshlik san'atining mazmunan boyishi va ta'sir doirasining kengayishiga xizmat qiladi.

Milliy an'analarning badiiy ifodasi. Milliy an'analari, avvalo, xalqning asrlar davomida shakllangan estetik didi, ma'naviy qarashlari va hayot falsafasini o'zida mujassam etadi. O'zbek xalq san'atida naqshlar, bezaklar, ramziy timsollar va xalqona obrazlar muhim badiiy vosita sifatida qo'llanib kelgan. Ushbu an'analari haykaltaroshlik san'atida ham o'ziga xos shaklda davom etmoqda.

Qadimiy haykaltaroshlik namunalarida inson qiyofasi, tabiat unsurlari, hayvonot timsollari va turli ramziy belgilar orqali hayot, ezgulik, kuch va go'zallik g'oyalari ifodalangan. Zamonaviy haykaltaroshlar esa ushbu qadimiy obrazlarni yangi estetik yondashuv asosida talqin qilib, ularga zamonaviy mazmun yuklamodalar.

Bugungi kunda milliylikni ifodalashda faqat tashqi bezak yoki shakl emas, balki asarning ichki falsafasi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Haykaltarosh asar orqali tomoshabinda ma'lum bir ruhiy holat, estetik taassurot va fikriy mushohada uyg'otishga intiladi. Shu jihatdan milliy an'analari zamonaviy haykaltaroshlikning ma'naviy asosiga aylanmoqda.

Mayda plastika va milliy ruh. Mayda plastika haykaltaroshlikning eng nozik va murakkab yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda kichik hajm orqali katta mazmun ifodalash, har bir detal orqali badiiy fikr yetkazish alohida mahorat talab qiladi. Ayniqsa, mayda plastika asarlarida shakl, faktura va kompozitsiyaning uyg'unligi katta ahamiyatga ega.

Milliy an'analarni mayda plastika orqali ifodalashda xalqona obrazlar, milliy libos elementlari, an'anaviy naqsh va bezaklardan samarali foydalaniladi. Biroq bu jarayonda an'analarni oddiy nusxa ko'rinishida takrorlash emas, balki ularni ijodiy qayta ishlash va zamonaviy estetik qarashlar bilan boyitish muhimdir.

Masalan, ayol obrazi orqali mehr-muhabbat va sadoqat timsolini, qush obrazi orqali erkinlik va ruhiy poklikni, milliy naqshlar orqali esa xalqning estetik tafakkurini ifodalash mumkin. Bunday asarlar tomoshabinda nafaqat estetik zavq uygʻotadi, balki milliy qadriyatlarga nisbatan hurmat va qiziqishni ham oshiradi.

Zamonaviy texnologiyalar va yangi badiiy izlanishlar. Bugungi zamonaviy haykaltaroshlikda material tanlash va texnologik imkoniyatlardan foydalanish ham katta ahamiyatga ega. Anʼanaviy bronza, gips, tosh va yogʻoch kabi materiallar bilan bir qatorda yangi sintetik materiallar, kompozit texnologiyalar va zamonaviy ishlov berish usullari ham keng qoʻllanilmoqda. Bu esa haykaltaroshga oʻz badiiy gʻoyalarini yanada erkinroq va taʼsirchanroq ifodalash imkonini beradi. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalar orqali shakl bilan tajriba oʻtkazish, murakkab kompozitsiyalar yaratish va yangi estetik yechimlarga erishish imkoniyatlari kengaymoqda. Shu bilan birga, texnologik yangiliklardan foydalanish milliy ruhni yoʻqotish degani emas. Aksincha, zamonaviy texnologiyalar milliy anʼanalarni yangi shaklda namoyon etish va ularni bugungi davr estetikasi bilan uygʻunlashtirishga xizmat qilmoqda.

Yosh haykaltaroshning ijodiy qarashlari. Yosh haykaltarosh sifatida men ham oʻz ijodiy faoliyatimda milliy anʼanalar va zamonaviy estetik qarashlarni uygʻunlashtirishga intilaman. Ayniqsa, mayda plastika yoʻnalishida xalqimizning ruhiyati, qadriyatlari va estetik tafakkurini badiiy obrazlar orqali ifodalash men uchun muhim ijodiy vazifa hisoblanadi. Ijod jarayonida har bir detal, shakl va kompozitsion yechimning mazmun bilan uygʻun boʻlishiga alohida eʼtibor qarataman. Chunki sanʼat asari faqat tashqi koʻrinish emas, balki chuqur maʼnaviy va estetik mazmuni ham oʻzida mujassam etishi lozim.

Milliy anʼanalardan ilhomlanish yosh ijodkor uchun nafaqat badiiy tajriba maktabi, balki maʼnaviy ozuqa hamdir. Shu sababli har bir haykaltarosh oʻz ijodida milliy ildizlarga tayanib, zamonaviy sanʼatning yangi yoʻnalishlari bilan uygʻun izlanishlar olib borishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy haykaltaroshlikda milliy anʼanalar talqini sanʼat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali xalqning boy madaniy merosi saqlab qolinadi, yangi estetik shakllar bilan boyitiladi va kelajak avlodga zamonaviy ruhda yetkaziladi.

Ayniqsa, mayda plastika yoʻnalishida milliylik va zamonaviylik uygʻunligi yanada nozik, taʼsirchan va mazmunli koʻrinishda namoyon boʻladi. Shuning uchun ham yosh haykaltaroshlar milliy qadriyatlarga tayangan holda zamonaviy badiiy izlanishlarni davom ettirishlari, sanʼat orqali xalqning maʼnaviy olamini boyitishga hissa qoʻshishlari muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Izbasarov L. U. Haykaltaroshlik. — Samarqand, 2021.
2. Bulatov S. S. Oʻzbek xalq amaliy bezak sanʼati. — Toshkent: Oʻqituvchi, 1991.
3. Abdullayev N. Sanʼat tarixi. 1-qism. — Toshkent: Oʻzbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2006.
4. Ahmedov M. Haykaltaroshlik asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
5. Nurmatov H. Zamonaviy oʻzbek haykaltaroshligi. — Toshkent: Sanʼat, 2015.
6. Islom Karimov Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: Maʼnaviyat, 2008.
7. Rasulov A. Tasviriy sanʼat va kompozitsiya. — Toshkent: Sharq, 2009.
8. Boymetov B. Oʻzbek sanʼati tarixi. — Toshkent: Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyot, 2013.